

Γιώργος Σκαμπαρδώνης «Ο φόβος γίνεται επιθετικότητα, αλλά δεν ξορκίζεται»

Media: TA NEA ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ Page: 105-106 Published at: 05-06-2021
Author: Surface: 1783.77 cm² Circulation: 24590
Subjects:

Γιώργος Σκαμπαρδώνης

«Ο φόβος γίνεται επιθετικότητα, αλλά δεν ξορκίζεται»

Ο γνωστός συγγραφέας και σταθερός «χρονογράφος» της επικαιρότητας μέσω των «ΝΕΩΝ» μιλάει για την πανδημική κρίση, την «ειρωνεία του οικείου», την ενέργεια του διηγήματος

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΝ ΝΙΚΟ ΚΟΥΡΜΟΥΑΗ

Επίμονος υποδοχέας και αναδιαμορφωτής ιστοριών από τη «σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα», ο Γιώργος Σκαμπαρδώνης μας υποδέχεται με την καινούργια του συλλογή διηγημάτων «Προσοχή: Εποχιακή διέλευση βατράκων» (Πατάκης). Σπαράγματα και φανταστικές παρεκτροπές αληθινών γεγονότων, αναδεύονται στη μυθοπλαστική κουζίνα του έμπειρου συγγραφέα. Μικρές στιγμές έντονων συναισθημάτων από τα εφηβικά και νεανικά χρόνια, αναπλάθονται και η τελική εντύπωση είναι ότι μας αφορούν άμεσα. Σκιαγραφούν το γαϊτανάκι των επιθυμιών μας. Στα σκεπασμένα βρίσκεται η αληθινή απουσία του Άλλου και τα ερεθιστικά σήματα μιας ζωής που πάλλεται. Εξάλλου είναι γεγονός πως ο Σκαμπαρδώνης μπορεί να φτιάξει μια ιστορία από μια γκαζόζα, έναν ξαφνικό άνεμο, μερικά σκάγια ή ακόμη από μια ξεχασμένη μοτοσυκλέτα. Στην κουβέντα που ακολουθεί, ο συγγραφέας βάζει επί τάπητος θέματα που απασχολούν την καθημερινότητά μας.

Τι μας έμαθε η κρίση του κορωνοϊού; Ποιες αντίρροπες δυνάμεις υπονομεύουν συστηματικά το εντός μας όλο αυτό το διάστημα; Μας δίδαξε ότι είμαστε ευάλωτοι σαν νεογνά ελάφου. Ευπαθείς, ασθενοικοί και στο έλεος. Είμαστε, βεβαίως, και τιτανοτεράστιοι και αλαζόνες και ανεπανόληπτοι, αλλά και απολύτως ασήμαντοι. Η φύση μένει τόσο απαθής αν πεθάνουν ένα εκατομμύριο άνθρωποι απ' τον τόπο, όσο απαθείς είμαστε εμείς όταν τρώμε ένα πιάτο τηγανιτές αθερίνες. Η διαφορά είναι πως

→ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

Γιώργος Σκαμπαρδώνης

«Ο φόβος γίνεται επιθετικότητα, αλλά δεν ξορκίζεται»

→ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

ο άνθρωπος είναι μια αθερίνα με υπερεγώ στο μέγεθος του Καναδά. Αρκεί όμως μια κακιά εισπνοή για να μας ξαναφέρει στα μεγέθη και στα κλάμα για. Οδυνηρή συνειδητοποίηση. Είμαστε θεϊκά, αλλά και ανίσχυρα, απαρνηγόρτα όντα.

Η άτυπη φυλή των «ψεκασμένων» από πού προέρχεται κοινωνικά και πολιτικά; Έχουμε αντιστοιχίες με το παρελθόν;

Αυτό που λέμε «οι ψεκασμένοι» είναι μια σταθερή, διαχρονική αξία. All time classic. Δεν είναι θέμα πολιτικής προτίμησης – αν και συνήθως φαίνεται να ρέπουν προς κάποια μορφή λαϊκισμού. Είναι περιπτώσεις που μάλλον εκκινούν από ψυχικές κύστες και εμπλοκές και πάνω εκεί χτίζουν μια λογικοφανή θεωρία που νιώθουν ότι τους παρηγορεί, τους θεραπεύει. Μάλλον είναι ναρκισσιστικά στρέβλωση, σκνή και σε πολλούς φανατικούς μιας απόλυτης ιδέας – μπουζουριέρας. Ο Παναγιώτης Κονδύλης έλεγε πως «οι παρωπίδες προσφέρουν

Το διήγημα «Σπόνδυλος περοφάλαϊνας» διαδραματίζεται στη Μονή Καρακάλλου του Αγίου Ορους, που χτίστηκε στα τέλη του 10ου αιώνα

Η ΝΕΑ ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΙΗΓΗΜΑΤΩΝ

«Το βλέμμα δίνει φωτοστέφανο στο περιφρονητέο»

Μπορείτε να μας πείτε την καταγωγή του τίτλου στην τελευταία συλλογή διηγημάτων σας;

Ο τίτλος «ΠΡΟΣΟΧΗ: εποχιακή διέλευση βατράχων» είναι μια κανονική ταμπέλα δίπλα στη Γυνατιά, λίγο μετά απ' τη λίμνη του Αγίου Βασιλείου προς Λαγκαδά. Την είδα ερχόμενος από Αλεξάνδρουπολη. Σημαίνει πως, προσέξτε, κάθε τόσο περνούν από δω δεκάδες χιλιάδες βάτραχοι, που φεύγουν από τη λίμνη όταν αυτή αποξηραίνεται και μεταναστεύουν

Γιώργος Σκαμπαρδώνης
ΠΡΟΣΟΧΗ: εποχιακή διέλευση βατράχων

Γιώργος Σκαμπαρδώνης
ΠΡΟΣΟΧΗ: ΕΠΟΧΙΑΚΗ ΔΙΕΛΕΥΣΗ ΒΑΤΡΑΧΩΝ

Εκδ. Πατάκη, σελ. 240
Τιμή 13,30 ευρώ

ως σημαίνει υπάρχει στο διηνεκές. Επιπλέον, πάντα μου άρεσαν οι βάτραχοι. Είναι τρυφεροί και στοχαστικοί. Τους θαυμάζω.

Στα διηγημάτα σας παρατηρείτε μια Ελλάδα, κυρίως μια Θεσσαλονίκη, σαν έσασ από θραύσματα πολυάριθμ. Μικρές ζωντανές ψηφίδες, ανάμεσα σε ερείπια πλέον. Πώς καταφέρατε να σιδερώσετε την πληθωρικότητα του παρελθόντος, στη φασόν ζωής του σήμερα;

Ολα είναι θέμα όρασης. Το δικό μας βλέμμα καταδιώνει, μυθοποιεί, νοηματοδοτεί τα πάντα. Δίνει υπαρκτότητα και φωτοστέφανο στο περιφρονητέο, ή μετατρέπει κάτι επικό σε περίτρημμα. Η δικιά μας βούληση μεταστοιχειώνει τα υπαρκτά σε υπερούσια, ή σε πλήρως αδιάφορα. Τα εκμηδενίζει από άποψη περιεχομένου, ή τα λαμπρύνει, τα δοξολογεί. Η σημασία, η ποιότητα, το παρόν, το παρελθόν, το τώρα και το εκεί, είναι σχετικά μεγέθη, πτυσσόμενα. Πρόκειται για βασικό στοιχείο της μαγείας της λογοτεχνίας. Ας το πούμε «μεταχάλεψη».

Στη γραφή όπως στη δική σας πόσο σημαντικό είναι το βίωμα; Και αυτό πώς με τη σειρά του μετουσιώνεται σε λόγο, που δεν αφορά μόνο τη δική σας βιογραφική διαδρομή, αλλά τελικά πολλούς από εμάς;

Το βίωμα είναι το δικό μου βίωμα, αλλά και δι' εμού των άλλων. Γι' αυτό η μετουσίωση αφορά και τους τρίτους. Επίσης ισχυρό βίωμα είναι η φαντασία και η επινόηση. Και η σκέψη είναι βίωμα, η ονειροπόληση μιας ανυπαρκτής εκδοχής. Μήπως η απουσία του αγαπημένου Άλλου, δεν είναι ισχυρό βίωμα παρότι εκείνος λείπει; Η απώλεια είναι βίωμα που δυνατό απ' το έχειν. Πρόκειται για μεγάλο θέμα – οπότε απαντώ λειψά.

νού από εκεί. Αλλά, λίγο-πολύ όλοι φοβόμαστε και γινόμαστε μελό, ειδικά όσο περισσότερο γερνύμε. Τι φοβόμαστε; Τι φθορά, την ασθένεια, τον ακρωτηριασμό, τα ξαφνικά σκεπάρνια της μοίρας. Την ανασφάλεια. Η σταθερότητα είναι κυρίως μια κατασκευή του μυαλού, αλλά στην ουσία δεν υφίσταται αφού ρέει διαρκώς και ανελέητα ο Χρόνος, εντός και εκτός. Σιωπηρά, ή εκκωφαντικά, τα πάντα μεταβάλλονται. Γι' αυτό οι αρχαίοι Έλληνες προσέφυγαν στη φιλοσοφία, αλλά και στην κωμωδία. Θέλανε απαντήσεις, απομυθοποίηση του φόβου και παρηγορία. Συχνά δε κι ανέκαθεν ο φόβος γίνεται επιθετικότητα για να αυτοξορκιστεί. Αλλά δεν ξορκίζεται γιατί ενυπάρχει αυτογενώς μέσα στη θνητή σάρκα. Πρέπει να συμβιβάζομαστε μαζί του. Να τον εκλογικεύουμε, δίνοντας περιεχόμενο και μάταιο νόημα στο Μεγάλο Παράλογο. Δεν μπορούμε να ζήσουμε αλλιώς. Τραβάμε, λοιπόν, εμπρός με ειρυνικό ενθουσιασμό και θελήλατη πάρωση.

Το τελευταίο διάστημα παρατηρούμε κυρίως από τα μέσα μαζικής δικτύωσης να σπώνονται ηθικοί πανικοί επί παντός. Μια δήλωση π.χ., μπορεί να σε κατατάξει στην ομάδα του απόλυτου Κακού ή Καλού. Αυτή η απολυτότητα ενέχει ιεροεξεταστική λειτουργία; Ιδιαίτερα στη γραφή, μπορεί να οδηγήσει σε φράγματα αυτολογοκρισίας ή και ακύρωσης;

Μιλάμε για το ντεκαφεϊνέ κορέκτ. Την ορθοφροσύνη – υποτίθεται. Αυτή, κατά καιρούς, παίρνει διαφορετικές μορφές. Μεταλλάσσεται όπως ο Covid. Κάθε τόσο πάνε να μας επιβάλλουν κάποιο κορέκτ ομάδες φανατισμένων με αρχαιασμένη ηθικολογία και ιδεολογική ξυλόβιδα. Σφικτοκουράδοι που αποφασίζουν να μας φορέσουν φίμωτρα επιλογής λέξεων. Πώς θα μιλάμε, ποια επίθετα επιτρέπεται να χρησιμοποιούμε. Κάποιος σκυθρωπός ηθικολόγος, κάθε τόσο, βγάζει το ψαλίδι. Ακόμα και μερικοί δικοί μας, εν Ελλάδι, παρότι έχουμε πίσω μας τον Αριστοφάνη, τη Σπράττωνος Μούσα Παιδική, τον Πτωχοπόροδρομο, τα δημόδια «Αντρικά Μουνάτα», τον ερωτικό Εμπερικό, ή, τον Μπισοτ. Η γλώσσα είναι ωκεανός, αλλά και παίγνιο. Θάλασσα ατάσθαλη. Ποιος θα μπορούσει να κόψει το καλύτερο κύμα και να τον πάρει σπίτι του;

Δουλεύετε άπειρες ώρες στο εργαστήριο της μνήμης. Τι συνιστά για εσάς μνήμη και ποια η υλικότητα της;

Το ψωμοσάκουλο της μνήμης είναι διαρκώς διευρυνόμενων διαστάσεων. Και η μνήμη υπάρχει, εφόσον υπάρχει η γλώσσα. Μνήμη και γλώσσα (ο Λόγος) είναι τα δυο πρωταρχικά συστατικά της ύπαρξης, του προσώπου, αλλιώς

γίνεσαι silver alert. Εξαφάνιση ηλικιωμένου. Και η μνήμη δεν είναι μόνο το δικό μου προσωπικό σύνολο των αναμνήσεων, αλλά και ό,τι έχει μείνει στις φραγές της από τις διαβίωσης εμπειρίες με τους άλλους. Και είναι και η απέναντι μνήμη της πόλης και του έθνους, του Ελληνισμού (κι όχι μόνον) στις άπειρες περιπέτειες κι εκδοχές του. Για να φανεί καθαρότερα, να αναφέρω την προαιώνια ύπαρξη και τις διακυμάνσεις του Ελληνισμού ως μνήμη στο έργο του Καβάφη, του Ελύτη, του Σεφέρη, του Σολωμού, του Ρίτσου, του Εγγονόπουλου, του Κάλβου. Το εγώ μας συναιρείται μέσα σε αυτή τη μακραίνουσα ιστοπεία. Αυτή είναι η Μεγάλη Μνήμη εντός της οποίας κολυμπά και η δικιά μας προσωπική μνήμη με το μικρό της μαραγκοσίδικο.

Ο λόγος πάντα γίνεται από το παραμικρό. Μια στιγμή τευτώνεται, χορδίζεται και μπορεί να γίνει διήγημα. Από την έκρηξη, στην πύκνωση και το αντίθετο. Ποιες είναι αυτές οι εσωτερικές δυνάμεις που καθιστούν το ελάχιστο να αφηγηθεί τα ορατά και τα αόρατα;

Το διήγημα είναι έκρηξη επικεντρωμένης διεύδυσης. Και τότε μπορεί ο ψύλλος να γίνει ανδρόνι; Αν ναι, τότε κι ο αναγνώστης γίνεται μεγιστάνας του ελάχιστου. Είναι θέμα αποκάλυψης, σαν να σκάει ένα κουκί. Προκύπτει απ' τον τρόπο που γενικά ο συγγραφέας βλέπει τα πράγματα όταν είναι σε λογοτεχνική διεύδυση. Και από την άσκηση του στη θαυμαστική ή στην ειρυνική όραση. Βέβαια προτιμάται η έμπνευση. Είναι συνδυασμός σκοτεινών μηχανισμών που πυροδοτούνται από κάποια ακατανόητη θρυαλίδα του έξω κόσμου; Τρέχα γύρευε.

Διαθέτετε οξύγατο χιούμορ και εκκίνη την αλα Ζακ Τατί παρατήρηση που αναφέρει και δίνει παράλληλα μια νέα ώθηση στο υποτιθέμετο συνθησιμένο. Πώς επεξεργάζεστε αυτό τον μηχανισμό;

Είναι η ποιήση και η ειρωνεία του οικείου. Η αποκάλυψη του κρυμμένου προφανούς. Η αντιστροφή του σημαντικού, η δοξολογία του ασήμαντου. Η απαμφίση του σοβαρού. Η αναζήτηση του άλλου μύθου. Ίσως πρόκειται για έμφυτο μηχανισμό, αλλά θέλει και καθημερινή προπόνηση. Είναι βίσιμο, κακεντρέχεια και θάμβος ταυτόχρονα.

Τι σας λείπει περισσότερο σήμερα, κύριε Σκαμπαρδώνη;

Μου λείπουν τα νιάτα, βέβαια. Και η φτώχεια. Ο δυναμικός συνδυασμός τους. Τώρα μου λείπει η Χαλκιδική και τα κάμπινγκ του εβδομήντα. Ο γυμνιασμός, οι ένθεες παρέες, τα ντους με λάστιχο.

Τώρα μου λείπει η Χαλκιδική και τα κάμπινγκ του εβδομήντα. Ο γυμνιασμός, οι ένθεες παρέες, τα ντους με λάστιχο

ασφαλή προσανατολισμό». Αλλά, όχι, βέβαια, και προορισμό. Κάθε εποχή, δε, βγάζει τις δικές της ταζιανθίες εθελουφιλίας. Όπως, καθώς λέγεται, κάθε κοριό έχει τον δικό του, συμπαιθί ιδιόρρυθμο, αναπόφευκτα. Ίσως έτσι αναπνέει καλύτερα και το σύστημα.

Αν κόψουμε νεορά τη σύγχρονη ελληνική ιστορία σε τέσσερις 50άδες, τι έχουμε πάρει μαζί μας και τι έχουμε αφήσει οριστικά πίσω μας;

Μας έσωσε η Ενωμένη Ευρώπη, που είναι σταθερή αναφορά και πυξίδα. Μόνοι μας θα μάλωνε ακόμα πιο να είχε δικό ο Λιν Πιάο, ο Τρότσκι, ή ο Μεταξάς. Λόγω του Εμφυλίου και, μετά, της χούντας, βιώσαμε κάποια πολιτική χρονοκαθυστερήση. Μας έδρανε αναοριμότητα, άγνοια των παγκόσμιων συνθηκών, ρεβανσισμός, σέπια-ιδεολογίες και παραδοσιακό εφύλιο μένος. Τώρα, κατά πλειοψηφία, φαίνεται να περνάμε σε μια φάση πραγματιστικής ωρίμανσης. Οι όλοι, γιατί υπάρχει και ένα ποσοστό που φέρεται σαν παιδάκι που έχασε τη μάνα του στο πανηγύρι και την ψάχνει ακόμα απ' τα μεγάφωνα.

Ακόμη δεν μπορούμε να ορίσουμε την υλικότητα των κρίσεων και ακόμα όλο και πιο συχνά από συνανθρώπους μας τη λέξη «φόβος», η οποία έχει διάφορα πρόσωπα: Ξόρκι, τιμωρία, επίθεση στον ευάλωτο εαυτό. Για εσάς ποια είναι τα συστατικά αυτής της έννοιας;

Υπάρχουν περιπτώσεις ανθρώπων που όλ τους η ψυχοδομιά έχει βάση τον φόβο. Ολα εκκι-

Βιβλιοδρομιο

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΟΥΛΓΕΡΙΔΗΣ